

Näringsdepartementet
Miljödepartementet
Utrikesdepartementet

Sveriges position inför Food System Summit 2021

Inledning

Livsmedelssystem spelar en avgörande roll för miljö, klimat och hälsa samt möjligheterna att nå målen i Agenda 2030. FN:s generalsekreterare António Guterres har därför tagit initiativ till ett toppmöte om hållbara livsmedelssystem, Food Systems Summit 2021 (FSS), i syfte att förändra våra livsmedelssystem till att bli ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara.

2021 är ett mötestätt år, med bland annat viktiga partsmöten inom klimat och biologisk mångfald, såsom UNFCCC, COP 26 och CBD COP15, ICN (nutritionskonferens) samt möte inom FN:s miljöförsamling (UNEA). I juli 2021 presenteras Sveriges frivilliga nationella granskning av genomförandet av Agenda 2030. Det är viktigt att dessa möten och processer ömsesidigt förstärker varandra och arbetet med att nå våra globala hållbarhetsmål. Dessa möten kan också bli viktiga milstolpar inför det högnivåmöte som Sverige står värd för 2022; Stockholm+50, som har fokus på att omdefiniera vårt förhållande till naturen och främja grön återhämtning genom att driva på omställningen till hållbar konsumtion och produktion.

Food Systems Summit 2021

Food Systems Summit ska äga rum i samband med FN:s Generalförsamling (UNGA 76) 14–30 september 2021. Ett förmöte kommer att arrangeras i Rom i juli 2021. Syftet med FSS är att engagera fler (*people's summit*) och vara resultatorienterat (*solutions summit*). Toppmötet ska leda till nya åtgärder, innovativa lösningar och strategier för att förändra våra livsmedelssystem samt att använda dessa förändringar för att nå framsteg inom alla 17 globala mål för hållbar utveckling (SDG).

Fem åtgärdsområden (*action tracks*¹) har beslutats, vilka ska utgöra stöd för att uppnå FSS' bredare vision att bidra till att nå de globala målen. Till stöd i processen inför FSS har man tillsatt en oberoende vetenskaplig grupp som består av ledande forskare från hela världen. Den vetenskapliga gruppen har sammanställt vetenskapliga underlag med förslag på frågor att diskutera inom ramen för arbetet i respektive åtgärdsområde (AT). Samtliga medlemsländer har uppmanats att arrangera tre nationella dialogmöten om livsmedelssystem (*Food Systems Summit Dialogues*) som förberedelse inför toppmötet. De nationella dialogerna, i kombination med bland annat vetenskapliga underlag och en digital plattform, ska tillämpas för att nå mötets vision.

Toppmötets syfte och resultat

FSS ska leda till att nuvarande livsmedelssystem transformeras till att bli hälsosammare, mer inkluderande, mer rättvisa och mer hållbara i alla tre dimensioner av hållbarhet. Detta ska ske genom:

- ökad medvetenheten kring hur centrala livsmedelssystem är för hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030
- konkreta åtgärder med mätbara resultat som påverkar möjligheten att nå mål och delmål i Agenda 2030
- att etablera en mekanism för uppföljning och granskning.

Övergripande prioriteringar för Sveriges deltagande i toppmötet

Sverige vill se att processen och mötet anammar ett brett och livscykelbaserat synsätt på livsmedelsfrågorna där de tre dimensionerna av hållbarhet är centrala och där ingen lämnas utanför. Vägledande för Sveriges arbete är det övergripande riksdagsbundna målet för Agenda 2030 som bygger på Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/2020:188).

¹ -AT 1: Säkerställa säker och näringsrik mat för alla (utrota hunger och alla former av felnäring)

- AT 2: Skifte till hälsosamma och hållbara konsumtionsmönster (ändra konsumentbeteende, öka efterfrågan på hälsosamma och hållbara livsmedel, minskat avfall/svinn)

- AT 3: Stärka naturpositiv livsmedelsproduktion

- AT 4: Främja rättvisa levnadsförhållanden (höja inkomsterna, utvidga inkludering, skapa jobb för att eliminera fattigdom och minska riskerna för människor som lever i fattigdom)

- AT 5: Bygg upp motståndskraft mot sårbarheter, chocker och stress (säkerställa fortsatt funktionalitet för hållbara livsmedelssystem)

De bärande utgångspunkterna för genomförandet av agendan utgår från ett rättighetsperspektiv samt fattiga människors perspektiv på utveckling i enlighet med politiken för global utveckling (PGU).

Sverige vill att arbetet för en omställning till globalt hållbara livsmedelssystem fortsätter ännu mer aktivt efter toppmötet och att en uppföljningsmekanism etableras med exempelvis konkreta åtgärder som mäts och följs upp. Mötet bör lyfta fram åtaganden och goda exempel.

För att uppnå dessa mål ska Sverige bidra till:

- en bred och inkluderande process inför, under och efter FSS, där representanter från civilsamhället, näringslivet, akademien, myndigheter, etc. inkluderas. Barn och ungas perspektiv ska särskilt beaktas liksom socioekonomiska faktorer.
- att synliggöra och öka det svenska engagemanget i arbetet för en förändring till hållbara livsmedelssystem; nationellt, på EU-nivå, multilateralt och globalt.
- att omsätta de globala målen i Agenda 2030 till konkret handling, med utgångspunkt i relevanta riksdagsbundna mål och strategier med bäring på hälsosamma och hållbara livsmedelssystem.
- att multilateralt samarbete kan bidra till att stötta länder med t.ex. utvecklingen av offentliga styrmedel, säkra handelsflöden och en hållbar produktivitet utveckling i länder där sådant bedöms behöva stärkas för en tryggad livsmedelsförsörjning
- att verka för ett ambitiöst resultat från toppmötet som leder till inkluderande hållbara livsmedelssystem som möjliggör tryggad livsmedelsförsörjning globalt, samt är klimatsmarta, hälsosamma, rättvist fördelade samt värnar miljön. Genomförande och uppföljning bör engagera alla samhällsaktörer och främja ett gott internationellt samarbete.
- att värna och verka för demokrati, mänskliga rättigheter, öppen handel, rättsstatens principer, transparens, multilaterismen, utbildning av god kvalitet samt jämlikhet.

- att verka för att ett jämställdhetsperspektiv och konfliktperspektiv systematiskt integreras i omställningen till globalt hållbara livsmedelssystem – särskilt i konfliktutsatta och sviktande stater och situationer – i syfte att minimera eventuella negativa bieffekter och bidra till förebyggande av konflikt och hållbar fred.
- att Sverige verkar för att de olika perspektiven, och kopplingarna i FSS kompletterar varandra, att ha rätten till mat som utgångspunkt samt för att hållbara livsmedelssystem även innebär ett hållbart klimat inklusive klimatanpassning, hållbart hav och fiske, värnande av den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster, cirkulära system och resurseffektivitet, en giffri miljö, stärkt hälsa, ökad jämställdhet och minskad ojämlikhet.
- att särskilt lyfta fram följande specifika frågor: hållbar livsmedelsproduktion och -konsumtion, minskad fattigdom, matsvinn, biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster, klimat inklusive klimatanpassning, hav inklusive fiske, cirkulära system, urfolks rättigheter (inklusive landrättigheter), jämställdhet och One health; det vill säga samspelet mellan människors och djurs hälsa samt miljön och särskilt gemensamma problem och lösningar såsom i fråga om antimikrobiell resistens, AMR.
- att sprida evidensbaserade fakta genom att framhålla goda exempel från Sverige och Norden i såväl nationell som internationell kontext (t.ex. hållbara matval, offentliga måltider, utbildningssystemets roll, äganderätt till jord- och skogsbruksmark, genom satsning på forskning och utveckling säkerställa ökad produktivitet och ett resurseffektivt jordbruk, ekologisk odling, nya grödor, Nyckelhålet, djurvälstånd och AMR).

Arbetsätt

Sverige kommer att arbeta med FSS på följande sätt:

- **Nationella dialoger:** Sverige kommer att anordna dialoger under våren 2021 vars resultat ska rapporteras som en del av toppmötesförberedelserna. Dialogerna kommer att ha nationellt, regionalt respektive tematiskt perspektiv med bred medverkan från relevanta aktörer. Syftet med dialogerna är att ge insikt om

livsmedelssystem i Sverige och identifiera utvecklingsområden, vilket ska utgöra färdvägen mot hållbara livsmedelssystem i Sverige.

- **Deltagande i styrgruppen för fokusområde 2: Skifte till hälsosamma och hållbara konsumtionsmönster:** Sverige ingår, som ett av 12 länder, i styrgruppen för åtgärdsområde 2. Fokus för Sveriges deltagande är att bidra med erfarenheter, exempel, utmaningar och möjligheter utifrån svenska perspektiv, såväl i det nationella som i det internationella arbetet, betona kopplingen mellan hälsa, mat, klimat och miljö, jämställdhet och jämlikhet samt ta del av andra deltagande länders erfarenheter.
- **Förhandlingsarbete:** Sverige kommer aktivt delta i förhandlingar och diskussioner inför FSS i såväl FN- och EU-kontext som nordiskt, nationellt, regionalt och lokalt.

Sveriges positioner per åtgärdsområde (AT; action track):

Nedan följer Sveriges positioner för de fem specifika åtgärdsområden som beslutats för att nå FSS' vision.

AT 1: Säkerställa säker och näringsriktig mat för alla (utrota hunger och alla former av felnäring)

Huvudbudskap:

- Sverige ska sträva efter att alla ska ha tillgång till och ha råd med hälsosam och säker mat i tillräcklig mängd och kvalitet, i linje med rätten till mat som är en mänsklig rättighet.
- Sverige ska understryka kvinnors- och flickors särskilda näringsbehov och utsatthet (bl.a. vad gäller tillgång till skolmat) samt främja jämställd och jämlik tillgång till resurser
- Sverige ska främja hållbar livsmedelsproduktion och långsiktigt hållbar produktivitetsoökning, samtidigt som insatser görs för att minska svinn av den mat som redan idag produceras – både i produktions- och konsumtionsfasen – genom satsningar på bättre infrastruktur och cirkulära affärsmodeller samt transformation av informell sektor.

- Sverige ska främja förebyggande insatser för att motverka växt- och djursjukdomar, utveckling och spridning av AMR och insatser för säkra livsmedel genom att främja samarbete om internationella standarder baserade på de tre dimensionerna av hållbarhet samt vetenskaplig grund.
- Sverige ska främja stabila, öppna och transparenta flöden av varor och tjänster på alla nivåer och i alla länder.
- Sverige anser att offentliga styrmedel, där de finns tillgängliga, ska användas för att främja hälsosamma matmiljöer.
- Sverige ska främja den offentliga sektorns roll som transformativ kraft (där detta är tillämpligt), inklusive införandet av skolmat där det inte erbjuds, samt integreringen av skolmåltiden i skolans pedagogiska verksamhet för bättre nutrition, ökat lärande om hållbar konsumtion, tryggad livsmedelsförsörjning och landsbygdsutveckling t.ex. genom att ta tillvara möjligheterna från lokal produktion.
- Sverige ska verka för en global, multidimensionell och rättighetsbaserad ansats som tar hänsyn till den akuta hungerkrisen och långsiktiga utvecklingsutmaningar. Stärka synergier mellan till exempel humanitärt livsmedelsbistånd och investeringar i småbrukare är viktigt för att motverka hunger.

AT 2: Skifte till hälsosamma och hållbara konsumtionsmönster (ändra konsumentbeteende, skapande av efterfrågan på hälsosamma livsmedel, minskat avfall/svinn)

Huvudbudskap:

- Sverige anser att det är nödvändigt att ställa om till hälsosamma och hållbara matvanor
- Sverige ska särskilt uppmärksamma sociala och ekonomiska förutsättningar, samt personer i utsatta situationer, i synnerhet barn och unga och kvinnor.
- Sverige bör uppmärksamma samhällsliga förutsättningar för hälsosamma och hållbara matvanor

- Sverige anser att hela livsmedelsbranschen har en nyckelroll och måste bidra i omställningen till mer hälsosamma och hållbara konsumtionsmönster
- Sverige anser att offentlig sektor och offentliga styrmedel, där de finns tillgängliga, är av stor vikt i en omställning till mer hälsosamma och hållbara matvanor
- Sverige anser att skattefinansierade verksamheter inom vård, skola och omsorg ska ha kunskap om sin roll i att främja hållbara och hälsosamma matvanor, ha ett hållbart och hälsosamt utbud av mat och måltider och ska kommunicera hållbar livsmedelskonsumtion till konsumenter genom måltiderna.
- Sverige anser att tydlig och oberoende information är grundläggande för att konsumenten ska kunna välja hälsosamt och miljömässigt hållbart
- Sverige ska främja hälsosamma matmiljöer och därmed skapa samhälleliga förutsättningar för hållbar livsmedelskonsumtion
- Sverige ska minska matsvinnet i de olika leden i livsmedelskedjan.
- Sverige anser att internationellt samarbete om standarder på relevanta områden såsom säkra och näringsriktiga livsmedel, hälso- och miljöaspekter samt klimatavtryck, är ett viktigt verktyg för en hållbar handel med livsmedel.
- Sverige ska verka för globala och nationellt anpassade mål och indikatorer för en hållbar livsmedelskonsumtion (och för hållbara livsmedelssystem) baserade på Agenda 2030.

AT 3: Stärka naturpositiv livsmedelsproduktion

Huvudbudskap:

- Sverige ska sträva efter hållbara inkluderande livsmedelssystem som håller hög standard, levererar tillräckligt med säkra och näringsriktiga livsmedel och tar hänsyn till människors och djurs hälsa, djurvälstånd och miljö.

- Sverige ska också eftersträva kopplingar och synergier till det globala miljö- och klimatarbetet inklusive klimat, biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster, hav, kemikalier och avfall inom ramen för det multilaterala miljökonventionsarbetet.

- Sverige anser att ett balanserat och integrerat förhållningssätt är en viktig utgångspunkt vid utformning och genomförande av mål, styrmedel och åtgärder.

- Sverige anser att forskning och innovation är avgörande och resultaten måste föras ut och tillämpas i samhället. En gemensam mobilisering av politik, myndigheter, näringsliv och samhälle är en förutsättning för snabb integrering av ny kunskap och omställning.

- Sverige anser att ett systemperspektiv är nödvändigt för att möjliggöra innovation och omställning. Det betyder att man samtidigt måste säkerställa aktörers möjligheter till omställning och egen innovationsförmåga såväl som att tillhandahålla och föra ut kunskap och teknik. Detta gäller från lokalt till globalt perspektiv.

AT 4: Främja rättvisa levnadsförhållanden (höja inkomsterna, utvidga inkludering, skapa jobb för att eliminera fattigdom och minska riskerna för människor som lever i fattigdom)

Huvudbudskap:

- Sverige anser att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är grundläggande för rättvisa levnadsförhållanden och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

- Sverige anser att jämställdhet och en mer jämlik fördelning av makt, resurser och inflytande är centralt för en långsiktig förbättring av levnadsförhållanden och tryggad livsmedelsförsörjning.

- Sverige anser att ansvarsfulla investeringar är avgörande för fattigdomsbekämpning och för att trygga livsmedelsförsörjningen globalt.

- Sverige bedömer att en utveckling av jordbruket med särskilt fokus på småskaliga lantbruk, och kvinnor som arbetar i dem, är viktigt för att

effektivt bekämpa fattigdomen och säkerställa en tryggad livsmedelsförsörjning.

- Sverige anser att miljömässigt hållbar produktion och ökad produktivitet inom jordbruk, skogsbruk och fiske, utgör en viktig grund för en inkluderande ekonomisk utveckling och minskad fattigdom.

AT 5: Bygg upp motståndskraft mot sårbarheter, chocker och stress (säkerställa fortsatt funktionalitet för hållbara livsmedelssystem)

Huvudbudskap:

- Sverige ska fortsatt arbeta för att uppmärksamma ökningen av otrygg livsmedelsförsörjning och hunger samt de faktorer som bidrar till den negativa trenden, som konflikter, klimatförändringar och orättvisa levnadsförhållanden. Sverige ska därför verka brett för ökad miljöhänsyn, ökad biologisk mångfald, stärkt motståndskraft mot effekterna av klimatförändringar och konflikter, i synnerhet i låginkomstländer, samt för att förbättra kapaciteten att förebygga, upptäcka och svara på de hälsorisker som är förenade med en otrygg livsmedelsförsörjning. Det är viktigt att värna en hållbar konsumtion och produktion.

- Sverige ska verka för att belysa och minska marknadsstörande inslag i livsmedelssystem vilka ofta påverkar låginkomstländer negativt. Sverige ska i detta sammanhang bidra till att stärka dessa länders motståndskraft mot ekonomiska chocker och marknadsstörningar.

- Sverige anser att stärkta kopplingar mellan långsiktigt utvecklingsarbete, humanitärt bistånd och fredsbyggande är en förutsättning för att bygga upp och upprätthålla livsmedelssystem med motståndskraft på lång sikt.

- Sverige anser att en ökad andel flexibel humanitär finansiering bidrar till att stärka motståndskraften mot sårbarheter, chocker och stress, genom att göra det möjligt för humanitära aktörer att där rikta finansieringen dit behoven är som störst och att svara upp mot plötsliga kriser. Flexibel finansiering möjliggör även förpositionering av livsmedel innan kriser uppstår.

- Sverige anser att ett jämställdhets- och konfliktperspektiv systematiskt måste integreras – särskilt i konfliktutsatta och sviktande stater och

situationer – i syfte att minimera eventuella negativa bieffekter och bidra till förebyggande av konflikt och hållbar fred.